

ВДОСКОНАЛЕННЯ ТА РОЗРОБКА НОВИХ МЕХАНІЗМІВ ФІНАНСОВОЇ КОНВЕРГЕНЦІЇ СТАЛОГО РОЗВИТКУ РЕГІОНІВ УКРАЇНИ

Ропотан Ірина Валеріївна

Україна, м. Луцьк

Луцький національний технічний університет

У статті запропоновано фактори які б сприяли досягненню фінансової конвергенції сталого розвитку регіонів країни.

Згідно Бюджетного кодексу (глава 16, стаття 96) в Україні передбачено такі види міжбюджетних трансфертів [1]:

- 1) дотація вирівнювання – міжбюджетний трансферт на вирівнювання дохідної спроможності бюджету, який його отримує;
- 2) субвенції – міжбюджетні трансферти для використання на певну мету в порядку, визначеному органом, який прийняв рішення про надання субвенції;
- 3) кошти, що передаються до державного бюджету та місцевих бюджетів з інших місцевих бюджетів;
- 4) додаткові дотації.

Зокрема, у Державному бюджеті України для забезпечення фінансової конвергенції сталого розвитку її регіонів можуть передбачатися такі трансферти місцевим бюджетам [1]:

- дотація вирівнювання бюджету Автономної Республіки Крим, обласним бюджетам, бюджетам міст Києва та Севастополя, районним бюджетам та бюджетам міст республіканського Автономної Республіки Крим та обласного значення, іншим бюджетам місцевого самоврядування, для яких у державному бюджеті визначаються міжбюджетні трансферти;
- додаткова дотація на вирівнювання фінансової забезпеченості місцевих бюджетів;
- субвенції на здійснення державних програм соціального захисту;
- додаткова дотація на компенсацію втрат доходів місцевих бюджетів, що не враховуються при визначенні обсягу міжбюджетних трансфертів, внаслідок надання пільг, встановлених державою;
- субвенція на будівництво, реконструкцію, ремонт та утримання вулиць і доріг комунальної власності у населених пунктах;
- субвенція на виконання інвестиційних програм (проектів);

- інші додаткові дотації та інші субвенції.

У Державному бюджеті України затверджується обсяг дотації вирівнювання, субвенцій, а також коштів, що передаються до державного бюджету з місцевих бюджетів, окремо для кожного з відповідних місцевих бюджетів, якщо є підстави для надання та отримання відповідних міжбюджетних трансфертів. Розподіл обсягу додаткової дотації на вирівнювання фінансової забезпеченості місцевих бюджетів між бюджетом Автономної Республіки Крим та обласними бюджетами затверджується законом про Державний бюджет України.

У Бюджетному кодексі України (статті 98-99) визначено, що [1]:

1) дотація вирівнювання бюджетам міст Києва і Севастополя, міст республіканського (в АР Крим) й обласного значення та районних бюджетів розраховується як перевищення розрахункового обсягу видатків, перелік яких визначено статтями 88-89 Бюджетного кодексу (для бюджетів міст Києва та Севастополя - статтями 88-90 Бюджетного кодексу), обрахованого із застосуванням фінансових нормативів бюджетної забезпеченості та коригуючих коефіцієнтів:

- над розрахунковим обсягом кошика доходів місцевих бюджетів – *для бюджетів міст Києва та Севастополя, міст республіканського Автономної Республіки Крим та обласного значення, інших бюджетів місцевого самоврядування*, яким у державному бюджеті визначаються міжбюджетні трансферти. Розрахунковий обсяг кошика доходів відповідного бюджету визначається із застосуванням індексу відносної податкоспроможності такого бюджету, який розраховується з використанням економіко-математичних методів та коригуючих коефіцієнтів на основі даних про фактичне виконання відповідного бюджету за три останні бюджетні періоди. Індекс відносної податкоспроможності є коефіцієнтом, що визначає рівень податкоспроможності відповідного бюджету у порівнянні з аналогічним середнім показником по Україні у розрахунку на одну людину. При визначенні цього індексу кошик доходів місцевих бюджетів збільшується на суму втрат у доходах, зумовлених наданням пільг платникам податків згідно з рішеннями Верховної Ради Автономної Республіки Крим та відповідних місцевих рад;
- над розрахунковим обсягом доходів, визначених частиною другою статті 66 Бюджетного кодексу, – *для районних бюджетів*;

2) дотація вирівнювання бюджету АРК та обласним бюджетам визначається як перевищення розрахункового обсягу видатків цих бюджетів, перелік яких визначено

Бюджетним кодексом, обрахованого із застосуванням фінансових нормативів бюджетної забезпеченості та коригуючих коефіцієнтів, над розрахунковим обсягом доходів бюджету АРК та обласних бюджетів, що зараховуються до них відповідно до визначених у Бюджетному кодексі умов. Розрахунковий обсяг доходів бюджету АРК та обласних бюджетів обчислюється на основі прогнозних показників доходів, що зараховуються до цих бюджетів відповідно до визначених Бюджетним кодексом умов, із застосуванням індексу відносної податкоспроможності з дотриманням умов його обчислення, визначених Бюджетним кодексом. Якщо розрахунковий обсяг доходів бюджету АРК, обласних і районних бюджетів, міських (міст Києва та Севастополя, міст республіканського Автономної Республіки Крим та обласного значення) бюджетів, інших бюджетів місцевого самоврядування, для яких у державному бюджеті визначаються міжбюджетні трансферти, визначених відповідно до Бюджетного кодексу, перевищує розрахунковий обсяг видатків відповідного бюджету, обрахований із застосуванням фінансових нормативів бюджетної забезпеченості та коригуючих коефіцієнтів, для такого бюджету встановлюється обсяг коштів, що підлягають передачі до державного бюджету.

Разом з тим, законодавством України з метою забезпечення фінансової конвергенції передбачено допомогу депресивним регіонам шляхом:

- розробки відповідних програм подолання стану депресивності території;
- надання коштів із державного фонду регіонального розвитку, що створюється у складі загального фонду державного бюджету на виконання державної стратегії регіонального розвитку та регіональних стратегій розвитку, державних цільових програм та інвестиційних програм (проектів) у частині виконання заходів регіонального розвитку, угод щодо регіонального розвитку та програм подолання депресивності територій, державних програм розвитку транскордонного співробітництва, програм і заходів соціально-економічного розвитку регіонів, включаючи програми і заходи розвитку окремих адміністративно-територіальних одиниць (зокрема, малих міст, гірських населених пунктів, населених пунктів зон спостереження тощо) [1];
- надання капітальних трансфертів іншим бюджетам із бюджету розвитку місцевих бюджетів, що є складовою частиною їх спеціальних фондів;
- формування та застосування державних соціальних стандартів і нормативів та надання державних соціальних гарантій [2];
- сприяння розвитку та надання державної підтримки окремим суб'єктам господарювання, видам економічної діяльності тощо.

Статтею 12 Закону України «Про стимулювання розвитку регіонів» визначено, що фінансування стимулювання розвитку регіонів та подолання депресивності територій здійснюється за рахунок коштів, передбачених на цю мету в законах України про Державний бюджет України та рішеннях про місцеві бюджети (Автономної Республіки Крим, обласні, міські міст обласного (республіканського – Автономної Республіки Крим) значення та районні бюджети) на відповідні роки, та інших джерел відповідно до законодавства [3].

Однак, необхідно визнати, що застосовувані на сьогодні фінансові інструменти конвергенції сталого розвитку регіонів України не дали очікуваних результатів та від їх реалізації виграли більш фінансово забезпечені регіони, а не навпаки. Це потребує розробки нових механізмів фінансової конвергенції сталого розвитку регіонів України, або вдосконалення існуючих у напрямі посилення стимулюючої їх ролі. Разом тим необхідно, акцентувати увагу на факторах, які б сприяли досягненню фінансової конвергенції сталого розвитку регіонів країни. На нашу думку, такими факторами є такі:

1) фінансово-економічні фактори – передбачають підвищення темпів економічного, соціального та екологічного розвитку, що розширить можливості для міжрегіонального перерозподілу фінансових ресурсів задля зближення регіонів за рівнями їх сталого розвитку (такі фактори передбачають використання широкого спектру фінансово-економічних інструментів – інвестицій, доходів місцевих і державного бюджетів, трансфертів з державного бюджету, податкових пільг, оптимізації податкових ставок та ін.);

2) адміністративно-правові фактори (адміністративно-правове регулювання процесів взаємодії центру і регіонів; розробка правових основ щодо підвищення самостійності регіонів при забезпеченні сталого розвитку на своїх територіях, стимулювання їх економічного, соціального та економічного розвитку, а також ефективність політичних рішень);

3) інституційні фактори (практика макроекономічного регулювання процесів фінансової конвергенції сталого розвитку регіонів; випереджаючий розвиток малого і середнього бізнесу, інноваційного підприємництва тощо);

4) організаційні фактори (організаційний механізм реалізації інструментів фінансової конвергенції сталого розвитку регіонів та практика їх макроекономічного регулювання);

5) технологічні фактори (згортання застарілих виробництв, стимулювання пріоритетних напрямів технологічного переозброєння регіональних економік).

Лише сукупність цих п'яти основних факторів дозволять забезпечити максимально можливу фінансову конвергенцію сталого розвитку регіонів України. Водночас, необхідно визнати, що процеси фінансової конвергенції сталого розвитку регіонів країни залежать від ряду суб'єктивних обставин, а саме: переплетіння та сумісності політичних інтересів; сумісності економічних інтересів; можливості розвитку демократичних ресурсів.

Підводячи підсумки, зауважимо, що фінансова конвергенція сталого розвитку регіонів країни є взаємовигідною для усіх регіональних суб'єктів, адже за умов ефективної політики її реалізації та дієвості застосовуваних при цьому інструментів можна сподіватись на:

- рівність доступу до суспільних благ і послуг;
- усунення бюджетних викривлень;
- зменшення, а то й уникнення дефіциту місцевих бюджетів;
- підвищення інвестиційної привабливості регіону;
- стабільність місцевих бюджетів;
- забезпечення фіскальної самостійності регіонів;
- покращення доступу до внутрішніх фінансових ресурсів;
- мінімізацію витрат фінансових ресурсів регіону;
- коригування дефіциту фінансових ресурсів регіону тощо.

Література

1. *Бюджетний кодекс України [Електронний ресурс] // Відомості Верховної Ради України. – 2010. – №50-51. – с. 572. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2456-17>.*
2. *Закон України «Про державні соціальні стандарти та державні соціальні гарантії» від 05.10.2000 р. № 2017-III. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2017-14>.*
3. *Закон України «Про стимулювання розвитку регіонів» від 08.09.2005 р. № 2850-IV [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2850-15>.*